

В І Д Г У К

офіційного опонента Іванової Наталії Володимирівни
на кандидатську дисертацію Кучерука Олега Олексійовича
«Трансформація молодіжної свідомості в контексті масової культури:
соціально-філософський аспект», поданої до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та історія філософії

Актуальність дисертаційного дослідження Кучерука О. О. не викликає сумніву, адже для сучасної вітчизняної філософської думки осмислення проблем масової молодіжної культури, її сутнісного змісту, особливостей і стратегій трансформації молодіжної свідомості є визначальним у подальшому соціокультурному розвитку України як держави. Проблемне поле дослідження охоплює різні аспекти формування молоді людини та молодіжної політики постіндустріального суспільства, її цінностей, світогляду, стратегій мислення, способу життя і поведінки тощо. Дослідження феномену «людини маси», «масової культури», «масової свідомості» окреслило досить широке коло питань в контексті соціокультурних, історико-філософських, антропософських рефлексій, про що свідчить і аналіз використаної наукової літератури. Це дозволяє стверджувати, що здобувач ґрунтовно опрацював проблему та володіє глибокими знаннями різних наук.

Дисертантом здійснено цілісне осмислення феноменів становлення інформаційної цивілізації, розвитку масової молодіжної культури, її впливу на формування нової світоглядної парадигми. Всі три розділи дисертації логічно взаємообумовлені та слугують розкриттю наукової мети дослідження. Використаний категоріальний апарат допомагає поєднати розділи дисертації в цілісну структуру, підпорядковану виконанню поставлених наукових завдань. Найбільш значимими, на наш погляд, є аналіз впливу масової культури на трансформацію молодіжної свідомості.

В дослідженні досить ґрунтовно проаналізовано сутнісний зміст молодіжної масової культури, що проявляється в культурній інтеріоризації, соціалізації особистості, комерціалізації культурного простору, інформатизації молоді, тривіальності культурних артефактів, соціальному регулятивізмі, уніфікації та міфологізації свідомості, гедонізмі, конформізмі і споживацтві і є рушійним фактором трансформації молодіжної свідомості, який формує аксіологічний базис і модель поведінки молодіжної соціальної групи. Олег Олексійович доводить, що світова глобалізація та масова культура сприяють формуванню особливого різновиду людей – «людини масової», яка є реальністю і продуктом сучасного інформаційного суспільства, умовою його існування, збереження і відтворення; а прискорення інформаційних процесів, технологічний прогрес призводить до виникнення уніфікаційно-стандартизованої, одновимірно-стереотипної свідомості масової людини, позбавленої індивідуалізму, неповторності, традиційного культурного базису і цілісної онтології. Разом з тим, в контексті здійсненого аналізу доцільно було б розкрити і методологічну функцію освіти як соціокультурного феномену, її життєтворчі потенціали, ціннісно-світоглядну спрямованість на формування особистості, громадянина, людини суспільства.

Автор дисертації зазначає, що масова культура створює з людини «машину бажання», намагаючись відвести її зі світу соціальних проблем в безпечну заплаву світу речей, здійснити замість неї і для неї прорив з буття в побут, у світ речей. Зважаючи на штучність масового культурного простору, дисертант аналізує шляхи та можливості конструювання його можновладними структурами з метою тотального контролю над свідомістю масової людини та її маніпулюванням. Розкриваючи сутність масової молодіжної культури, автор демонструє наслідки спрощеного і комерційного відношення до створення культурних артефактів і аргументує той факт, що гедоністична спрямованість масової молодіжної культури проявляє себе у спрямуванні людського мислення в русло безтурботного і безвідповідального

світовідчуття, де реалізуються схеми прихованого управління бажаннями людини, її егоїзмом за допомогою моди, реклами, сексуального розкріпачення, прагнення до накопичення і т.д. Зважаючи на вищесказане, важливо було більш ґрунтовніше окреслити морально-етичну складову нової молодіжної світоглядної парадигми, розкрити праксеологічні можливості етичної енергії традиційної моральності.

Особливе місце у дослідженні Кучерук О. О. відводить міфу та міфотворчості, яка є іманентною особливістю цивілізаційного розвитку на постіндустріальному етапі. Адже в контексті масової молодіжної культури сучасний міф стає субстанціональною основою молодіжних соціокультурних процесів, в той час як ідеальним середовищем для імплантації міфологізованих ідеологем, котрі трансформують світосприйняття, є молодіжна соціальна група, яка прагне поверхневого та безтурботного існування. Вказана модель перетворює споживача в пасивну одиницю прийняття матеріалу, позбавляючи його міркувань, роблячи акцент на емоційності та видовищності продукту. Молодь, слідуючи ціннісно-орієнтовним установкам масової культури, вибирає шлях найменшого опору. Автор на основі методу аналітичного абстрагування доводить, що зазначена трансформація має стратегічні наслідки для будь якої держави, оскільки стосується інтелектуального майбуття націй. В той же час, в роботі не досить чітко виокремлюються проблеми державної молодіжної політики як дієвого чинника формування ціннісно-методологічних орієнтирів, побудованої на принципах свободи і відповідальності, нерівної рівності та довіри тощо.

Позитивним у дослідженні є те, що розкривши шляхи трансформаційного впливу концептів масової молодіжної культури на свідомість молоді, автор акцентує увагу на фактору мережевих комунікацій в трансформації ментальності членів українського суспільства і доводить, що часові та просторові чинники впливу на ментальність поступаються своїм значенням трансформаційній домінанті мережевих комунікацій, яка є логічним інструментарієм глобалізації у формуванні нової інтеріоризованої

соціальної реальності. Проаналізовано найбільш значущі, на думку дисертанта, концепти масової молодіжної культури: концепти моди, глянцю, гламуру, ідеалізації образу супергероя, концепти тілесності, сексуальності, популярності та концепт асоціальності, котрі відображають сутнісний статус масової культури і напрямок її розвитку.

Досить переконливо осмислено дисертантом поняття «мережових комунікацій» як інформаційно-віртуального засобу спілкування, культурної взаємодії, просування проектів, ідей та сенсів, обміну інформацією між акторами мережевого простору, в якому «домінанта» демонструє себе в якості дедалі більшої інформативної пріоритетності відносно традиційних ЗМІ, в трансформованні аксіологічних орієнтирів, сенсів та ментальних виразників українців. Автор доводить, що українська держава поставила Інтернет на одне з чільних місць суспільних відносин. Проте, формується нове культурне світосприйняття, наріжним каменем якого є технологізація соціокультурного простору і аксіологія споживчих відносин, адже інформація стає не просто глобальним ресурсом управління, а й соціомашиною трансформаційного впливу, яка володіє рушійною силою соціокультурного та ментального переформатування молодіжного світосприйняття. Поряд з цим, незначна увага, на нашу думку, приділена проблемі саморозвитку, самотворення, самоідентифікації молодого людини, що, звичайно, не зменшує ціннісний вимір дисертаційного дослідження.

Автор досить широко аналізує тенденції масовізації культурного простору, що призводить до того, що субкультурні течії та організації трансформуються і стають єдиною матерією масової культури, якій властива стандартизація, промоушен, популяризація, бізнес-ліквідність культурного продукту. На погляд дисертанта, головні причини онтологічної трансформації класичних субкультур знаходяться в царині глобальної комерціалізації соціокультурного простору. І хоча ліберальна політика в галузі інформації української держави є соціополітичною основою для розвитку соціальних мереж і активного залучення широких мас, в тому числі

і молоді, в генезис описуваного феномену, проте, відсутність фільтруючих механізмів мережі Інтернет, хоча і демократизує суспільні відносини, але створює вразливе інформаційне поле.

Дослідження Кучерука О. О. підтвердило аксіому, що проблема трансформації молодіжної свідомості в контексті масової культури вимагає постійної і системної філософської рефлексії з урахуванням і аналізом можливих перспектив розвитку соціокомунікативного простору, що підтверджує тезу про те, що молодь – це і соціальний потенціал, і суспільство ймовірнісних можливостей, і суспільство, від якого залежить майбутнє держав і цивілізації.

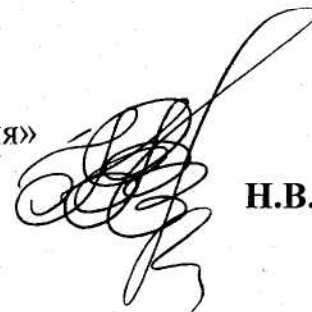
Цілком правомірним є аналіз в дослідженні проблеми бездумного ставлення людини до вичерпних ресурсів Планети, адже масова культура з її постійною спрямованістю на стимулювання споживчих відносин, сприяє бездумному знищенню ресурсних резервів Землі. Це актуалізує дослідження у сфері масових культурних цінностей з подальшим виробленням світоглядної платформи, спрямованої на осмислення і подолання руйнівних тенденцій, що підтверджує світоглядну цінність дисертації.

Зазначимо, що запропоновані вище зауваження не скасовують у цілому позитивної оцінки поданої до захисту дисертаційної роботи, яка є змістовним, самостійним, оригінальним науковим дослідженням актуальної в теоретичному і практичному плані проблеми. Рівень вирішення науково-дослідних завдань дисертації свідчить про те, що О. О. Кучерук добре володіє і грамотно послуговується методологією соціально-філософського аналізу. Положення, які виносяться на захист, відзначаються новизною й у цілому достатньою обґрунтованістю, виступають досить продуктивними в плані подальшого осмислення цілого комплексу практичних і теоретичних питань в галузі соціально-філософських знань. Дисертація, запропонована Кучеруком О. О., значуща як для науковців, так і для кожного, хто свідомо переживає інформаційні, соціальні, ноосферні, екзистенційні, глобалізаційні, екологічні та ін. виклики сучасності.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що представлена до захисту дисертаційна робота Кучерука О.О. є цілісним науковим дослідженням, відзначається внутрішньою логікою і завершеністю побудови її структурних компонентів та відповідає паспорту наукової спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії, вимогам до кандидатських дисертацій, які визначаються «Порядком присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року.

Офіційний опонент:

кандидат філософських наук, доцент,
завідувач відділення «Дошкільне виховання»
Луцького педагогічного коледжу

Н.В.Іванова

Н.В. Іванові посвячую.

М.В. Мухоморов

Е.С. Рибкович

Заступник з навчально-методичної роботи

